

ČASOPIS MATICE MORAVSKÉ – HISTORICKÉ PERIODIKUM V PROMĚNÁCH DOBY

BRONISLAV CHOCHOLÁČ

Časopis Matice moravské (Journal of the Moravian Foundation) – historical periodical in the changes of times

Abstract: The article deals with the circumstances of founding, subsequent development and the most important characteristics of the Časopis Matice moravské (founded in 1869). It also describes and analyses the institutional and social-political context of the important milestones in the history of this periodical that belongs to the oldest scientific journals in Central Europe focused on history, linguistics and cultural history. The text also deals with the influence of important scientists who had in the past (for example as redactors) given shape to the journal. The final part of the study analyses the present state of the journal and sketches the possibilities of its further development.

Key words: Matice moravská (Moravian Foundation), scientific journal, scientific associations, history of publication activities, history.

Vydávání *Časopisu Matice moravské* bylo vždy úzce spjato s Maticí moravskou, spolkem (dnes občanským sdružením), jehož počátky lze spatřovat ve společenském kvasu rakouské říše kolem roku 1848. Řada politických a společenských změn, které vedly ke zrušení poddanství a cenzury, svobodě tisku, shromažďování, spolčování a dalším ústupkům vídeňského dvora, dávaly možnost a naději rozvíjet v širším měřítku v našich zemích kulturní a vzdělávací činnost.

Již na říšském sněmu v Kroměříži v březnu 1849 jednali moravští poslanci sdružení v Moravském klubu o nutnosti zřízení nového moravského spolku. Po násilném rozeznání sněmu se přípravné práce přesunuly do Brna, kde byly završeny ustavující schůzi nového sdružení, která se konala 17. dubna 1849. Tento den je považován za vznik přímé předchůdkyně dnešní Matice moravské – **Národní jednoty sv. Cyrila a Methoda**. Úkolem sdružení mělo být „vzdělávání lidu moravského,

probuzování a upevňování občanského a národního vědomí a sebecitu jeho“.¹ Toho se mělo dosáhnout vydáváním knih, časopisů, uměleckých děl, zakládáním knihoven, čtenářských spolků, hospodářských a zejména řemeslnických škol, přírodovědných sbírek a štěpařských školek.² Pod vlivem výtek ze strany nadřazených státních orgánů došlo k několika úpravám stanov, z nichž byl důsledně vyloučen politický charakter spolku. Na valné hromadě konané 3. října 1849 schválili její účastníci změnu prvního bodu stanov, který pak zněl: „*Národní Jednota jest spolek vědecký a humanitní. Účel její jest vydávání knih, podporování knihoven, čítáren, přírodopisných sbírek a uměleckých děl. Jednota vylučuje veškeru příčinlivost politickou, protož nikoli nebude se zabývati vyučováním o věcech politických, ani tedy vydávati noviny, listy a knihy obsahu politického, aniž jakým způsobem přispívati k rozšíření jejich.*“³ Takto upravené stanovy byly již schváleny a 10. listopadu 1849 bylo sdružení prohlášeno za nepolitický spolek. Tento krok výrazně ovlivnil nejen charakter Jednoty, ale i její nástupkyně – Matice moravské. Hlavním úkolem obou bylo různými formami zvyšovat vzdělanost obyvatelstva na Moravě a posilovat dle soudobých možností úroveň zdejší vědy.

Už na počátku své existence měla Jednota problémy se schválením svých stanov, které byly potvrzeny až po jednoznačném zdůraznění apolitického charakteru spolku. Další obtíže nastaly uvnitř sdružení. Rostoucí snahy o liberálnější produkci spolku narazily na odpor nábožensky konzervativnější části členské základny. K definitivnímu rozkolu Jednoty s církevní hierarchií přispělo vydání několika anekdot na kněze v kalendáři *Koleda* pro rok 1852. V tomto období krize Jednoty záhy vyvstávala potřeba změny. Starosta výboru Jan Helcelet viděl původně jako jediné řešení splnutí se silnější Maticí českou (viz Malíř 1988), ovšem ta se taktéž nacházela ve svízelné situaci. O spojení nebylo pravděpodobně vůbec jednáno.

Za těchto okolností se prosadila ve výboru Jednoty varianta druhá – nerozpoouštět ji, ale přejmenovat sdružení a zúžit jeho pole působnosti. Valné shromáždění konané dne 1. března 1853 schválilo nové stanovy a změnu názvu spolku na **Maticí moravskou**.⁴ Činnost Jednoty definitivně skončila dne 18. ledna 1854 a byla vystřídána Maticí moravskou (Traub 1910: především 327). Už z prvního článku nových stanov je zřejmé, že široký záběr činnosti dřívějšího spolku byl podstatně zúžen: „*Účelem*

¹ Srov. Moravský zemský archiv (dále jen MZA) Brno, G 83 Matice moravská Brno 1849–1953, inv. č. 1, karton č. 1. Fond v sobě zahrnuje nejen nejstarší písemnosti spolku, ale i pozůstalost V. Royta a opisy dokumentů vzniklé z činnosti Historické komise při MM. Mladší dokumenty sdružení z let 1954 až do současnosti jsou uloženy v prostorách Historického ústavu FF MU v Brně.

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

⁴ Ve sledovaném období v pravopisné podobě Matice Moravská. Myšlenky o zřízení matice na Moravě byly již staršího data. Už v roce 1846 uvažoval o jejím zřízení na stránkách Moravie Jan Ohéřal. Srov. Janák 1994.

Matice Moravské jest: Podporovati českoslovanskou literaturu s obzvláštním ohledem na potřeby Moravy vydáváním dobrých spisův aneb přispíváním k tomu.“ Sdružení rezignovalo na podporu knihoven, přírodovědných sbírek, řemeslnických škol atd., zaměřilo se pouze na vydavatelskou činnost, resp. na její podporu.

Avšak ani pouhá orientace na ediční činnost nepomohla spolku z dřívější krize. V obecné rovině napomáhaly jejímu prohlubování zejména nepříznivé politické poměry v době Bachova absolutismu. Na spolkové úrovni nadále přetrvával přezíravý postoj většiny duchovenstva, členskou základnu oslabilo zrušení statutu přispívajících členů v nových stanovách, nová forma řízení spolku jej navíc vzdálila od řadových členů.⁵

Až příznivější politické poměry po vydání Říjnového diplomu našly ohlas také u matičního vedení, které se rozhodlo vybídnout české vlastence k větší účasti v jejích řadách. Zastaralé stanovy však svazovaly nový rozvoj spolkové činnosti. Nové zestručněné regule zachovávající název spolku umožnily reorganizaci a novou správu sdružení (úředně byly schváleny v roce 1864). Bylo zjednodušeno jeho řízení, členství bylo zpřístupněno většímu počtu i méně solventních osob.

Práce výboru nebyla marná, naopak v roce 1866 byla korunována prvním úspěchem. Po několikaleté přestávce byla obnovena vydavatelská činnost spolku tiskem úvodního svazku *Spisů Karla staršího ze Žerotína (Oddělení I. Žerotínovi zápisové o soudě panském)*, který edičně připravil moravský zemský archivář Vincenc Brandl.

I přes jisté úspěchy nového vedení zůstávala k řešení ještě řada otázek. V dostatečné míře nebyly obnoveny kontakty s duchovenstvem, zeslabené spory v 50. letech 19. století. Obnovenému spolku chyběl především samostatný tiskový orgán, ve kterém by mohlo jeho vedení informovat o své činnosti a zároveň uskutečňovat základní body svého programu. Přání již zakladatelů Jednoty – vlastní časopis – se začalo na konci šedesátých let naplňovat.

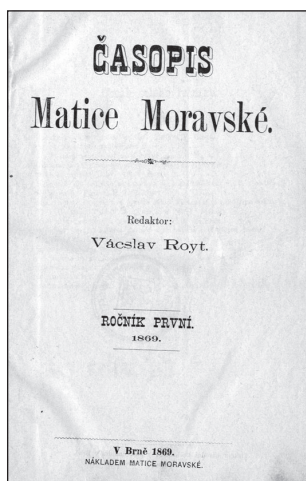
Zřízení prvního gymnázia v Brně, na kterém byla vyučovací řečí čeština, sem přilákalo řadu pedagogů, kteří se později velmi aktivně zapojili do práce Matice moravské. Patřili k nim Václav Royt a Theodor Lazar, který se stal již v roce 1868 jednatelem nového výboru pod vedením hraběte Egberta Belcrediho a společně s ním se zasloužil o výrazné zvýšení počtu členů i majetku spolku.⁶ Již na valné hromadě konané 22. května 1868 byl jednomyslně přijat návrh hraběte Sylvy-Tarouccy vydávat časopis. O několik dní později byla zvolena komise, která měla připravit program a rozpočet časopisu.

Program vypracovaný V. Brandlem předpokládal vydávání vědeckého časopisu, který se nebude stranit ani popularizace vědy, územně a obsahově bude zaměřen na vlastivědu Moravy v širokém smyslu slova. Pozornost bude věnovat především

⁵ Podrobněji ke vzniku a prvním létům existence spolku (viz Chocholáč 2002).

⁶ O jeho snaze zlepšit vedení členské a finanční agendy vypovídají knihy členů založené v roce 1868. MZA Brno G 83, inv. č. 96 a–c.

historii Moravy a českého národa, ale i filologii, geografii, ekonomii a dalším vědním oblastem. Zpočátku neměly být vylučovány ani příspěvky z přírodních věd, které se však v časopise v rozsáhlejší míře neprosadily, takže měl stále společensko-vědní ráz.⁷ Schválen byl i Brandlem navrhovaný název – *Časopis Matice moravské*. Prvním redaktorem se stal Václav Royt, pozdější zemský školní inspektor, který se těšil na Moravě velké vážnosti pro své neobyčejné vědomosti a vzácnou nestrannost.

První číslo nového čtvrtletníku vyšlo v lednu 1869 a bylo zahájeno Brandlovým článkem *Příspěvky k historii práva českého*.⁸ Dále sem přispěli profesori brněnských gymnázií: baltista a slavista Antonín Matzenauer,⁹ jazykovědec a etnograf František Bartoš¹⁰ a Václav Royt,¹¹ který tak dokázal vtisknout periodiku odborný historicko-filologický ráz. Dvěma drobnými články přispěl i Jan Reichert (1869a: 74–78; 1869b: 138–140), pozdější profesor a ředitel gymnázia v Třebíči. Příznivého přijetí se prvním číslem časopisu dostalo z českých vlasteneckých kruhů.¹² K nedostatku prvního a několika dalších ročníků časopisu však patřila absence zpráv a recenzí o nově vycházející literatuře.

Obecně pozitivní přijetí a ohlasy časopisu na jedné straně výrazně zvýšily členskou základnu Matice moravské; z původních tří set členů na začátku roku 1869 jich v průběhu roku 1870 byl více než dvojnásobek (přes 700). Na druhé straně byli ve vlně nových členů lidé většinou s nižším vzděláním, kteří neměli porozumění pro vážnější vědeckou práci a svými početnými výtkami adresovanými výboru Matice moravské jej nutili ke změnám (Šindelář 1969: 12). K první

⁷ Přehled obsahu časopisu od 1. do 117. ročníku nabízí následující bibliografie: Šebánek 1929; Turek 1937; Kubiček 1983; Peška 1999.

⁸ *ČMM* 1, 1869, s. 1–30 a 49–68. Brandl zde otiskl ještě další tři články: O stycích a poměru sekty Valdenských k některým sektám v Čechách (tamtéž: 78–93); Výklad některých věcí z Libušina soudu (tamtéž: 97–131) a Stav panský a rytířský (tamtéž: 145–184). Autorský podíl zemského archiváře tak byl zcela zásadní a představoval více než polovinu celého prvního ročníku.

⁹ Matzenauer, Antonín: Příbuznost jazyků indoevropských. *ČMM* 1, 1869, s. 30–48.

¹⁰ Bartoš, František: O instrumentále hmoty. Příspěvek k české skladbě. *ČMM* 1, 1869, s. 184–198.

¹¹ Royt, Václav: O Brně za nejstarší doby. *ČMM* 1, 1869, s. 68–74; O včelařství českém za starých časů a v bývalém tovaryšstvu medařů valašsko-meziríčských a rožnovských (tamtéž: 131–138) a Stanislav ze Znojma a jeho rod (tamtéž: 141–143).

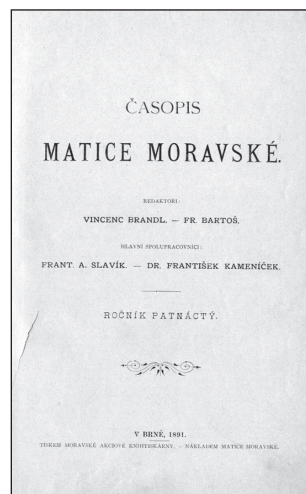
¹² Viz hodnocení *ČMM* historikem Františkem Janem Zoubkem. Památky archeologické a místopisné 8, 1868–1869, s. 398.

úpravě programu ČMM ve prospěch popularizace vědy mělo dojít již v dubnu 1872. Ve skutečnosti se náplň časopisu změnila až o několik let později.¹³

Ani zvýšená orientace časopisu na popularizaci vědy ve 2. polovině 70. let nezabránila prohlubující se krizi, která vrcholila v roce 1882 rozhodnutím spolku od následujícího roku **zastavit vydávání periodika**. Příčiny zániku dosud nebyly zcela jednoznačně vysvětleny. Jindřich Šebánek viděl jeden z důvodů v tom, že se časopis stal obětí různých názorů na právě probíhající boje o Rukopisy (Šebánek 1940: 59). K dalším faktorům, jež mohly sehrát neblahou úlohu, lze připojit zanedbanou propagaci periodika v tehdejším tisku a opětovné zhoršení kontaktu vedení spolku s řadovými členy, když se od roku 1883 po dvě léta nekonaly valné hromady.

Místo časopisu měl být vydáván sborník *Letopisy Matice moravské*, který měl vedle přísně vědeckých studií publikovat články populárněvědné a vybranou beletrii. Jeho rozsah regulovalo množství knih, které v daném roce Matice vydala. Ve skutečnosti žádný speciální sborník nevyšel, pouze v roce 1883 bylo vydáno dílo V. Brandla *Život Josefa Dobrovského* jako 1. ročník *Sborníku Matice moravské* (pokračování Časopisu Matice moravské). V následujících letech spolek vydával pouze jednotlivá díla, z nichž nejvýznamnější byl 1. díl práce Františka Bartoše *Dialektologie moravská* (1886). Osmiletý hiát (1883–1890) byl nejdelším přerušením vydávání časopisu v jeho historii.

K úvahám obnovit vydávání časopisu došlo na konci 80. let především zásluhou nové vědecké generace. Na výborové schůzi 11. dubna 1890 byl schválen návrh Františka Kameníčka znovu pravidelně vydávat ČMM. Přestože hlavními redaktory byli zvoleni Vincenc Brandl a František Bartoš, největší díl odpovědnosti a práce nesl spolupracovník výboru František Augustin Slavík (po jeho odchodu z Brna v roce 1894 pak František Jaroslav Rypáček) a především odpovědný redaktor F. Kameníček. Mělo se jednat o vědecký časopis, který by byl srozumitelným výkladem dostupný i širší veřejnosti. Nový časopis v sobě zahrnoval jak problematiku historickou, tak z počátku i přírodovědnou. Pozornost byla věnována nejen politickým a církevním dějinám, ale i právní historii, postavení stavů, městského a venkovského obyvatelstva, uměnovědě a topografii (především Moravy). Vyloučeny nebyly studie z jiných společenských věd, zejména takové, které se zajímaly o česko-moravské vztahy.

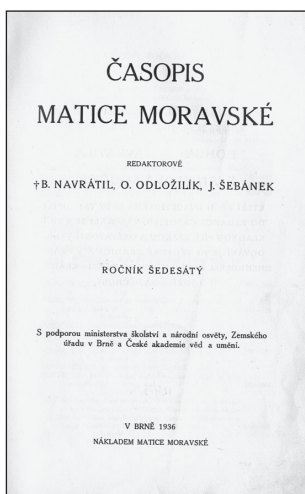

¹³ Podrobně o obsahu prvních čtrnácti ročníků periodika srov. Janák 1997: 67–81; nověji Janák 2007: 485–503, zejm. 486–494.

Obnovený Časopis Matice moravské se postupně vracel k dřívějšímu vědeckému charakteru, zachovával však široké spektrum odborného zájmu. Ke snahám o jeho reorganizaci došlo počátkem 20. století. V roce 1906 vypracoval Bohumil Navrátil, představitel mladší brněnské badatelské generace soustředěné kolem Vědeckého klubu, z nichž se mnozí později stali vysokoškolskými učiteli brněnské univerzity (František Chudoba, Hertvík Jarník, Bohumil Navrátil, Stanislav Souček aj.), zásady nové koncepce ČMM. Měly být vypuštěny studie z oboru přírodních věd. Časopis měl obsahovat z široce pojatého hlediska příspěvky všech disciplín z historie českého národa a ze slovanské filologie, založené na důsledném uplatňování zásad historické kritiky. Velká pozornost byla věnována posudkům vědecké literatury. Kritické recenze, popisné referáty, ale i stručné registrování všech moravik vydaných v odborných časopisech a denním tisku měly ukázat pozornému čtenáři časopisu šíři vědeckého bádání na Moravě. **Novou koncepci periodika** se však pro odpor konzervativní části výboru Matice moravské nepodařilo hned prosadit, k jejímu naplnění došlo až o sedm let později (viz Dřímál 1970: 255–259, 267–268). Úroveň časopisu v období před vznikem Československa také výrazně povznášela účast řady vědeckých osobností především z Prahy, jakými byli Jaroslav Goll, Josef Pekař, Gustav Friedrich, Václav Novotný, Otakar Odložilík, Bedřich Mendl a další.

V meziválečném období došlo k další úpravě struktury časopisu. Počet článků se snížil na tři až pět, ale rozsahem se blížily knižním publikacím. V další rubrice byly zveřejňovány drobnosti v počtu asi pěti příspěvků. Následovala rubrika recenzí a zpráv. Styk s členstvem zajišťovala příloha *Věstník Matice moravské*, obsahující jednatelskou zprávu o činnosti.

Obsah periodika soustředil pozornost na vědecky pojaté archivnictví, kritiku a vydávání pramenů, diplomatiku, numismatiku, husitství a dobu poděbradskou, jednotu bratrskou, protireformaci, stranou nezůstala ani témata týkající se cechů, řemesel, poddanství, robot a berního zatížení, školství, knihtisku, dějin literatury, hudby, výtvarného umění. Svě místo měl též historický zeměpis, dějiny lékařství, biografie význačných historiků a filologů a nekrology. Převahu měly příspěvky věnované středověkým a raně novověkým dějinám, pojednání z mladšího období bylo výrazně méně. Snahou redakce bylo také prostřednictvím kritických recenzí a zpráv postihnout co nejuplněji historickou produkci na Moravě (Dřímál 1970: 271). Dobovou úroveň časopisu vystihuje hodnocení Františka Kutnara, který napsal, že mezi dřívější historické časopisy se svou kvalitou povznesl ČMM jako druhá obecně historická česká revue a orgán

nového univerzitního střediska v Brně (Kutnar – Marek 1997: 695). V meziválečném období vybudované úzké sepětí Časopisu Matice moravské s historickými pracovišti Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v kontinuitě trvá dodnes.

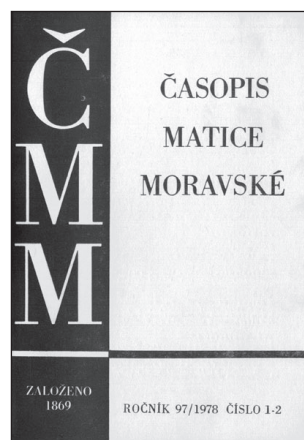
Nacistická okupace Československa téměř zlikvidovala vydávání časopisu. Během 2. světové války byly vydány jen dva svazky. V prvním byly souborně publikovány příspěvky 63. a 64. ročníku (za léta 1939 a 1940), ve druhém pak samostatně 65. ročník (pro rok 1943). První poválečný ročník vyšel v roce 1946. Nevyjasněná situace ohledně periodicity časopisu způsobila ochromení redakčních příprav, a proto v roce 1949 opět ČMM nevyšel. Za celou dosavadní dobu své existence (144 let v roce 2012) pouze ve 13 letech nespátřilo světlo světa nové číslo ČMM!

Na počátku 50. let 20. století se sice Matici moravské podařilo překonat období všeobecné likvidace spolků totalitním režimem, ale tíživé finanční poměry především po měnové reformě donutily její výbor iniciovat jednání s prezidiem ČSAV o převzetí vydávání ČMM. Pod tlakem ČSAV se stala Matice moravská na základě usnesení výroční členské schůze z 10. března 1967 tzv. samostatnou sekcí Československé historické společnosti a kromě redakce ČMM fakticky neměla další orgány. Složitá finanční situace také komplikovala práci redakce. Navíc při reorganizaci vydávání časopisů prováděné na konci padesátých let ČMM ztratil charakter periodicky vydávaného časopisu a stal se sborníkem, jenž byl publikován pouze jedenkrát ročně. V této souvislosti došlo ke změně názvu na **Sborník Matice moravské**, který vycházel v letech 1959 až 1967.

Snahy vrátit zpět periodiku charakter časopisu jsou datovány již rokem 1966. K definitivnímu úspěchu vedly až v roce 1968. Od tohoto roku byl opět vydáván Časopis Matice moravské v dřívější podobě, tj. v jednom ročníku byla vydána vždy dvakrát dvě čísla najednou. Od roku 1989 se virtuální čtvrtletník změnil v reálné vydávání dvou čísel periodika ročně a tato periodicitu se do dnešních dnů nezměnila.

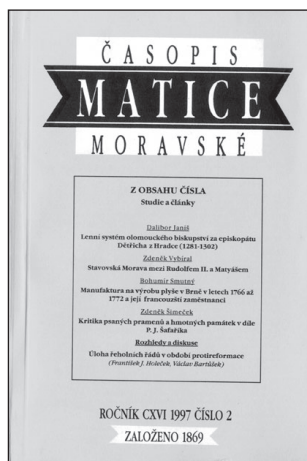
Poválečné období je v náplni časopisu zejména po roce 1948 ovlivněno tehdejší vládnoucí ideologií. V období normalizace působila negativně na kvalitu periodika skutečnost, že mnozí špičkoví odborníci byli postiženi publikačními zákazy (Jaroslav Marek, Jaroslav Mezník, Josef Válka a další). Vysokou úroveň získanou v meziválečném období tak časopis postupně ztrácel. Nelze však toto hodnocení přijmout paušálně. I v tomto období se zde objevovaly studie, které dodnes neztratily nic na svém objektivním vědeckém přístupu.

Vývoj po listopadu 1989 se projevil v nové obsahové náplni časopisu, jeho formálních úpravách (nová obálka, způsob tisku) a v personálních změnách redakce.

Novým odpovědným redaktorem se stal Jan Janák, který časopis řídil do roku 2006. Od roku 2007 stojí v čele redakce Jiří Malíř. Redakce si vytyčila za cíl zkoumat problematiku Moravy v širokém rámci českých a středoevropských dějin. Preferovala práce zabývající se Moravou a jejími regiony v širším kulturně historickém aspektu, studie s interdisciplinárním zaměřením mezi různými humanitními vědními obory a speciální výzkumy, jež měly „modelový“ charakter pro zkoumání středoevropských dějin a kultury. Jednotlivé studie a články měly procházet a také vždy procházely recenzním řízením, v současnosti je redakcí uplatňována praxe nejméně dvou posudků nezávislých odborníků. V části recenzí a zpráv se redakce snažila postihovat nejen produkci moravskou, ale upozorňovat na významné teoretické a metodologické práce v humanitních oborech. Záměrem nového vedení periodika bylo také vybudovat novou rubriku „Rozhledy a diskuse“, která by soustřeďovala souhrnné příspěvky nebo upozornění na významné události, které si zasluhují diskusi pro svou závažnost z hlediska minulosti i dneška.¹⁴

Redakce časopisu, která, jak bylo výše uvedeno, de facto od roku 1967 suplovala vedení Matice moravské, se však počátkem devadesátých let dostávala do stále větších finančních obtíží, když se postupně snižovaly příjmy od Historického klubu, v němž byla kolektivním členem. Situace byla neudržitelná, jediným řešením se ukázalo osamostatnění společnosti. Počátkem roku 1994 došlo k vypracování a schválení stanov, následně bylo občanské sdružení Matice moravská zaregistrováno u Ministerstva vnitra ČR. 26. dubna 1994 proběhla ustavující schůze společnosti s volbou výboru. V témže roce došlo k přijetí Matice moravské do Rady vědeckých společností ČR.

Změna právního postavení sama o sobě neřešila nedostatek finančních prostředků na vydávání ČMM, pouze umožnila výboru sdružení žádat přímo (bez prostřednictví Historického klubu) o dotace, granty, dary apod. jiné právnické, popřípadě fyzické subjekty. Tato praxe přetrvává do současnosti. Bez dalších finančních zdrojů by nebylo možné náklady na výrobu časopisu uhradit jen z jeho prodeje. Poměrně zásadním nedostatkem tohoto systému je skutečnost, že neposkytuje v současné době ani krátkodobé (alespoň na tři roky, lépe na pět let) hmotné zajištění, které by vedení společnosti, resp. redakci časopisu umožňovalo připravit a realizovat projekty dlouhodobějšího charakteru. Každoročně je totiž vydávání časopisu vystaveno nejistotě, zda bude zajištěno dostatečné množství finančních prostředků k jeho realizaci.

¹⁴ Viz podrobněji prohlášení redakce K nové koncepci časopisu. *ČMM* 109, 1990, s. 3–4.

I přes nelehkou situaci se získáváním finančních prostředků se v posledních dvou desetiletích dařilo naplňovat výše stanovené cíle. Jak bylo řečeno, každoročně se vydávala dvě čísla. V průběhu let došlo k výraznému rozšíření ročníku; jestliže v 80. letech měl ČMM průměrně 390 stran, v následujícím desetiletí to bylo již 500 a v prvním deceniu 21. století bezmála 600 stran. Obsah jednotlivých ročníků tvořilo obvykle osm až dvanáct studií a článků, které byly zastoupeny ze všech historických období – středověku, raného novověku, 19. a 20. století – s mírnou převahou prací ze starších dějin. Většina ročníků obsahovala samostatné rubriky s příspěvky diskusními a polemickými nebo materiálovými a přehledovými. Jen za posledních deset let (2002–2011) jich bylo publikováno více než šedesát. Škála diskutovaných témat v časopisu byla velmi různorodá: úroveň regionální historiografie, stav moravské archeologie ve 20. století, soukromá klášterní založení a právo ochrany, počátky a původ hlubčického městského práva nebo kupříkladu přemyslovská medievalistika. Podobně tomu bylo i v případě přehledových a materiálových rubrik. Zde je možné výběrově uvést soubory příspěvků věnované například problematice církevní správy ve středověku, středoevropskému absolutismu nebo pobělohorské emigraci. Mezi autory studií a článků, ale i diskusních a přehledových příspěvků se od počátku 21. století objevily práce také zahraničních specialistů. Jestliže v 90. letech 20. století byly takové příspěvky zcela výjimečné, v desetiletí následujícím je autorská účast zahraničních badatelů pravidelná v každém ročníku časopisu. Výsledky svého badatelského úsilí zde publikovali specialisté z Francie, Německa, Polska, Rakouska, Slovenska, z mimoevropských zemí pak z Japonska a USA. V posledních letech úroveň periodika prospívá i kritické hodnocení ze strany členů mezinárodní redakční rady ustanovené v roce 2007.

Podstatnou část periodika tvoří také informace o literatuře. Průměrně nalezne čtenář v každém ročníku z let 2002–2011 25 recenzí a téměř 65 zpráv. Zhruba třetina z nich postihuje výsledky zahraničního bádání. Obsah jednotlivého ročníku uzavírají obvykle dvě desítky zpráv rubriky Kronika.¹⁵

S periodikem též souvisí dvě dosud vydaná suplementa ČMM. První s názvem *Historie a interdisciplinární výzkum* vyšlo v roce 2001 jako připomenutí

¹⁵ Od 122. ročníku ČMM (2003) je obsah periodika vystaven na matičních webových stránkách www.matrice-moravská.cz a na stránkách odborného fóra H-Soz-u-Kult – informační a komunikační platformy pro historiky Humboldtovy univerzity v Berlíně (od 126. ročníku včetně anotací studií a článků) – www.hsozkult.geschichte.hu-berlin.de/zeitschriften/id=463&count=1&recno.

vydání 120. ročníku periodika, především však jako přehled stavu a perspektiv bádání v řadě historií příbuzných oborů (archeologie, archivnictví, dějiny umění, historická demografie, geografie a klimatologie a knihovnictví) a možností spolupráce mezi historiky a odborníky zmíněných badatelských odvětví (Chocholáč 2001). Supplementum v pořadí druhé vyšlo o devět let později a neslo název *Jan Ohéral a jeho doba*. Bylo výsledkem úzké institucionální kooperace Matice moravské a Muzejní a vlastivědné společnosti v Brně a personální spolupráce historiků s literárními vědci, kteří v něm soustředili badatelskou pozornost na jednu z klíčových osobností dějin 19. století (Kubiček – Řepa 2010).

Redakce časopisu ve spolupráci s vedením Matice moravské v roce 2012 završila vydáním druhého čísla již 131. ročníku periodika. Nyní jsou v plném proudu přípravné práce vedoucí ke zdárnému publikování ročníku následujícího. Svého pokračování se v nejbližší době dočkají také suplementa ČMM. V pořadí již třetí svazek zavede čtenáře na *Místa lichtenštejnské paměti*.

Prosinec 2012

Literatura:

- Dřimal, Jaroslav: 1970 – Bohumil Navrátil a Matice moravská. (Ke stému výročí narození historika). *Časopis Matice moravské* 89: 253–274.
- Chocholáč, Bronislav (ed.): 2001 – *Historie a interdisciplinární výzkum*. Supplementum Časopisu Matice moravské 1.
- Chocholáč, Bronislav: 2002 – K počátkům Matice moravské. *Práce z Archivu Akademie věd*, řada A, svazek 7, Praha: 271–289.
- Janák, Jan: 1994 – 145 let Matice moravské – 125 let Časopisu Matice moravské. *Časopis Matice moravské* 113: 453–455.
- Janák, Jan: 1997 – Časopis Matice moravské od vlastivědy k historické revue 1869–1882. In: *Kulturní periodika na Moravě. XXIV. Mikulovské sympozium*. Brno: 67–81.
- Janák, Jan: 2007 – *Morava v národním a politickém ruchu 19. století*. Brno.
- Kubiček, Tomáš – Řepa, Milan (edd.): 2010 – *Jan Ohéral a jeho doba*. Supplementum Časopisu Matice moravské 2.
- Kutnar, František – Marek, Jaroslav: 1997 – *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. 2. přepracované vydání. Praha.
- Malíř, Jiří: 1988 – Purkyně a české národní snahy na Moravě na počátku 50. let 19. století. *XVII. Mikulovské sympozium*, Praha: 107–113.
- Reichert, Jan: 1869a – O robotách lidu sedícího na statcích pánů z Pernštejna v 16. století na Moravě. *Časopis Matice moravské* 1: 74–78.
- Reichert, Jan: 1869b – O způsobu peněžitých a naturálních dávek lidu poddanského na panství jemnickém na začátku 17. století. *Časopis Matice moravské* 1: 138–140.

Šebánek, Jindřich: 1940 – Archiv Moravské národní jednoty a Matice moravské. *Časopis Matice moravské*. 63–64. Zvl. otisk. Brno.

Šindelář, Bedřich: 1969 – Dvě významná výročí Matice moravské. 120 let Moravské národní jednoty a 100 let Časopisu Matice moravské. *Časopis Matice moravské* 88: 3–15.

Traub, Hugo: 1910 – Dějiny Matice Moravské. *Časopis Matice moravské* 34: 197–229, 313–341.

Traub, Hugo: 1911 – *Časopis Matice moravské* 35: 60–112, 154–192.

Bibliografie (chronologicky):

Šebánek, Jindřich: 1929 – *Rejstřík bibliografický k Časopisu Matice moravské (roč. 1–50)*. Brno.

Turek, Rudolf: 1937 – *Rejstřík bibliografický k Časopisu Matice moravské (roč. 51–60)*. Brno.

Kubiček, Jaromír: 1983 – *Rejstřík bibliografický k Časopisu Matice moravské (roč. 61–100)*.

Příloha. *Časopis Matice moravské* 102: 131–211.

Peška, Lukáš: 1999 – *Rejstřík bibliografický k Časopisu Matice moravské (roč. 101–117)*. Brno.

Contact: PhDr. Bronislav Chocholáč, Dr., Historický ústav Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Arne Nováka 1, 602 00 Brno, e-mail: bronek@phil.muni.cz.

Příloha

Odpovědní, vedoucí nebo hlavní redaktoři Časopisu Matice moravské

Václav Royt (1.–7. ročník; 1869–1876)¹⁶

František Bartoš (8.–14. ročník; 1876–1882)

Vincenc Brandl a František Bartoš (15.–25. ročník; 1891–1901)

František Kameníček (26.–31. ročník; 1902–1907)

František Kameníček a František Jaroslav Rypáček (32.–37. ročník; 1908–1913)

František Kameníček, Bohumil Navrátil, František Jaroslav Rypáček a Stanislav Souček (38.–42. ročník; 1914–1917/1918)

František Kameníček, Bohumil Navrátil a Stanislav Souček (43.–46. ročník, 1919/1920–1922)

Bohumil Navrátil a Stanislav Souček (47.–54. ročník; 1923–1930)

Bohumil Navrátil, Otakar Odložilík a Stanislav Souček (55.–59. ročník; 1931–1935)

†Bohumil Navrátil, Otakar Odložilík a Jindřich Šebánek (60. ročník; 1936)

Vladimír Helfert, Otakar Odložilík a Jindřich Šebánek (61.–62. ročník; 1937–1938)

Jindřich Šebánek (63.–65. ročník; 1939–1940, 1943)

†Vladimír Helfert, Otakar Odložilík a Jindřich Šebánek (66. ročník; 1946)

Otakar Odložilík a Jindřich Šebánek (67. a první dvojčísli 68. ročníku; 1947–1948)

Jindřich Šebánek (druhé dvojčísli 68. ročníku; 1948)

Vincenc Sameš (69.–70. ročník; 1950–1951)

Bedřich Šindelář (71.–105. ročník; 1952–1986)

Bedřich Čerešňák (106.–108. ročník; 1987–1989)

Jan Janák (109.–125. ročník; 1990–2006)

Jiří Malíř (od 126. ročníku; 2007 – dosud)

Až na výjimky ke změnám ve vedení časopisu docházelo od prvního čísla (dvojčíslo) ročníku.

¹⁶ 7. ročník pro rok 1875 vyšel až o rok později.